

st, van de plicht  
st volk; van de  
van dit thans  
nover het abso-

rijke, maar op-  
en het groote  
ie koningin, die  
naad; die geen  
vettige koningin  
er den Paus in  
naar een lauwe  
testanten moest  
sterken in den  
jaar troon, die  
toomsche meer-  
ie toch noch de  
igenlijk dorsten  
in de armen  
le rivaliteit tus-  
en Valois, die  
rotestantisme in  
heeft gered en  
ard. We weten,  
zich daarnaar  
er van geprofi-

landige politiek  
de Guises ver-  
baarzamelijk le  
m houden door  
nwde — Calvi-  
nden te begun-  
positief: meer  
haar avontuur-  
soms ook met  
njaarden in de  
okten, dan door  
ze eindelijk, —  
tot het laatste  
telling zich zoo  
breuk toch niet  
ook snel volgde

le Armada dus,  
langrijke factor  
en Contra-Re-  
hoe meer be-  
rotestantisme in

as Filips II. En  
bedreigd door  
lenrijk, die hem  
tittingen, en de  
vandaar werden  
de „zilver-  
pen.  
gen — dikwijls  
en de Raleighs

we ons de toe-  
dien tijd goed

r zeeën, welke  
eeuw zou ver-  
e dagen in den

van Engeland's  
haucer, die een  
vas, dat hij in  
door Koning  
onden, om daar  
zing van een  
eesche schepen  
verlast. De zee  
waarin degene,  
s — al naardat  
of ongunstig  
ild kon komen  
wilde binnen-  
bevriend land,  
vooraf bij ver-

van Elizabeth  
waren er toch  
blijven hangen.  
t ieder, indivi-  
n nam — was  
de Kerk, door  
aarna door de  
het land hoe  
maar ter zee  
Elizabeth's tijd  
t, dat eigenaars  
idervonden van  
schade gingen  
naties, om het  
varen of niet.  
amerika en de  
rechtmatig eigen-  
n met Karel V  
Spanjaarden in  
die oorlogen  
iele waren, en  
met Frankrijk  
die Fransche  
rippen doodge-  
net hun bedrijf  
n Europa gold,  
aarginds bij en

vooral aan den anderen kant van de linie, geen  
kracht had. Was er later in de verhouding tus-  
schen ons en Spanje, tijdens het Twaalfjarig Be-  
stand, eigenlijk niet vrijwel iets dergelijks?

En nu de Engelschen. Het huwelijk van Maria  
de Bloedige met Filips II had het Engelsche volk  
in zijn groote meerderheid fel anti-Spaansch ge-  
maakt. Spanje werd steeds meer de groote vijand  
van hun populaire koningin Elizabeth en van het  
Protestantisme. Was het wonder, dat, toen lust  
naar avontuur en de zucht naar koloniale ex-  
pansie de ondernemende zonen van het eilanden-  
rijk de zeeën, de oceanen opdreef, en ze de nieuwe  
wereld, door de verbeelding nóg rijker en wonder-  
baarlijker gemaakt dan de werkelijkheid te zien  
gaf — was daar ook niet „El Dorado", het goud-  
land? — in handen vonden van den vijand van  
hun koningin en van hun godsdienst, ze, gegeven  
de heerschevende mentaliteit ten opzichte van de  
betrekkelijke weteloosheid der zeeën, hun roof-  
en plundertochten in de Spaansch-Amerikaansche  
zeeën, ook toen hun vorstin in Europa uiterlijk nog  
in vrede met Spanje leefde, toch konden beschou-  
wen als een min of meer wettigen strijd voor hun  
volk en geloof, een onderdeel van de worsteling  
tusschen Reformatie en Contra-Reformatie?

Want zoo voelden sommigen dier wonderbaar-  
lijke piraten, met een vreemde mengeling van ruw-  
heid en vroomheid, van gewetenloos Macchiavel-  
isme en allesdurvende ridderlijke koenheid —  
waardige dienaren van zulk een koningin — het  
toch werkelijk. Zij hebben punten van overeen-  
komst met Watergeuzen van het type Blois van  
Treslong, die omstreeks dienzelfden tijd op de  
nauwe zeeën rondzwierven met kaperbrieven van  
Willem van Oranje, die zich souverein vorst wist  
in oorlog met Alva, den dienaar van dien „Koning  
van Hispaniën", dien hij, Willem, intusschen „al-  
tijd had geëerd". We weten, dat Elizabeth's havens  
meestal voor onze Geuzen open stonden.

De Engelsche avonturiers zwermden verder uit  
— straks trouwens gevolgd door de Hollanders —  
met nevenplannen van koloniale expansie, van de  
stichting van een imperium over de zee. En de  
wettigheid hunner tochten kreeg in hun oogen  
te vaster grond, door wat Hawkins en Drake  
wedervoor in 1567.

Maar hierover een volgenden keer.

J. VELDKAMP.

## ZENDING EN EVANGELISATIE

De Roomsche Kerk en de Missie.

I.

Wij zijn in onzen tijd getuige van een geweldige  
worsteling om de wereld. Op verschillende fronten  
wordt deze kamp gevoerd.

In het geheel van dien strijd neemt de Zending  
een groot aandeel. Te weinig wordt dat vaak gezien.  
Toch is het de Zending die op de voorposten staat  
en daar het offensief opent. Zij is het, die in de  
door het verkeer al maar kleiner wordende wereld,  
optreedt tegen de heidensche religies, tegen de  
belijdenis van den Islam, tegen de godloozen-  
beweging met de pretentie, dat zij alleen brengt  
het heil „alle den volke".

De strijd zal zich op dit front al meer gaan toe-  
spitsen. Wie de moeilijkheden kent, waarmee de  
Zending vandaag daarginds te worstelen heeft, zal  
dit direct toestemmen.

De Protestantische Zending beseft dit zeer goed  
en zij spant al haar krachten in. Maar nog te weinig  
wordt de ernst van den toestand, van wat hier op  
het spel staat, verstaan door de Kerken, die in heel  
de Protestantische wereld de Zending moesten steu-  
nen. Dat is haar zwakte, die haar schuld is.

Wij willen hier de Geref. Kerken ook in betrek-  
ken. Zeker, dankbaar mag geconstateerd worden,  
dat de gehoorzaamheid aan het schriftuurlijk be-  
ginsel der „kerkelijke Zending" op wonderlijke wijze  
door God gezegend is. Het feit alleen al, dat door  
enkele zendende kerken de arbeid nog kon worden  
uitgebreid juist in den tijd, waarin bijna alle  
Zendingsverenigingen hun werk moesten inkrim-  
pen, spreekt voor zichzelf.

Maar al is dan door de Gereformeerde Kerken  
het ideaal der kerkelijke Zending ook zoo goed mo-  
gelijk verwezenlijkt (al zou op punten de uitwer-  
king van 't beginsel wel verbeterd kunnen worden),  
wij zullen toch niet meenen, dat we er daarmee  
zijn. Want in allen ernst moet de vraag worden  
gedaan, of dan werkelijk de Zending leeft voor  
het bewustzijn der Gereformeerde belijders. Weét  
een ieder van ons zichzelf erbij betrokken zóó, dat  
hij bewust zich weet een mede-arbeider in de ge-  
weldige taak, die Christus Zijn Kerk heeft opge-  
dragen.

Dan eerst toch kan er van echte kerkelijke Zen-  
ding gesproken worden, als zij gedragen wordt  
door alle kerken, door alle „kerkmensen" hoofd  
voor hoofd.

Dat heeft Rome gezien. Daar is men er de laatste

jaren op uit om heel de kerk mobiel te maken en  
alle krachten daarin voor de Missie.

In zijn bekende encycliciek: „*Rerum ecclesiae*",  
uitgegeven 28 Febr. 1926, heeft de thans nog  
levende Paus Pius XI iederen Roomsche de Missie  
na aan 't hart gelegd. Zoo sterk heeft sindsdien  
de persoon van den Paus stimulerend gewerkt,  
dat men hem den eereitel gegeven heeft: de  
Missie-Paus. Dit stempelt heel zijn pauselijke re-  
geering. De laatste tien jaar kan men rustig spreken  
van een grootsche opleving in de Roomsche Missie.

Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te  
wijzen. Afgezien van de persoonlijke voorliefde  
van den Paus, heeft stellig meegewerkt de situatie  
onder de niet-christelijke volkeren, die door de  
aanraking met de westersche cultuur in groote  
beroering verkeerden. De groote ontredning die  
in deze wereld te zien is, moet wel een prachtige  
aankleiding zijn om in de daar heerschevende verwar-  
ring de vaste orde der Roomsche Kerk te brengen.

Daarnaast, al wordt dat natuurlijk niet openlijk  
toegegeven, spelen een groote rol de verliezen, die  
Rome de laatste jaren in Europa en daarbuiten ge-  
leden heeft.

In Spanje is de massa zoozeer aan de macht  
van Rome ontgroeid, dat de felste verbittering in  
den burgeroorlog zich tegen haar kon richten en  
haar treffen. In Duitschland heeft het nationaal-  
socialisme op vele terreinen de macht van Rome  
beknot. De tegenstelling tusschen Staat en Kerk  
lijkt bijkans niet te overbruggen. Ook de moeilij-  
heden in Mexico zijn nog lang niet opgelost. De  
Mexicaansche regeering schijnt de nationale kerk,  
die zich separeerde van Rome, sterk te begun-  
stigen. In elk geval is aan de heerschevende positie  
der Roomsche Kerk daar gevoelig afbreuk gedaan.

Zoo wordt Rome op vele plaatsen in de ver-  
dediging gedrongen. Dit nu is voor haar ondul-  
baar. Haar machtspositie eischt, dat ze over heel  
de wereld haar steunpunten vindt. Daarom moet,  
wat hier verloren ging, ginds veroverd worden.

De aanval, die Rome na 1926 heeft ingezet, is  
zeker een van die wereldbewegingen, die onze  
aandacht vragen, omdat wij zelf op onze Zendings-  
terreinen direct ermee te maken hebben.

Wat dan het meest opvalt bij de Missie is de  
werkelijk grootsche strategie, die in forse lijnen  
het wereldaanvalsplan heeft opgezet en uitwerkt  
met alle ter beschikking staande middelen. Vanuit  
het eene centrum, „de Congregatio de propaganda  
Fide", kortweg de Propaganda genoemd, wordt  
heel het werk beheerscht. Vanuit Rome loopen de  
draden over heel de wereld. Vandaar gaan de  
wachtwoorden uit, die het werk richting geven.

De campagne is ingezet met een actie om de  
Roomsche Kerk in haar geheel voor het Missie-  
werk te interesseeren. Ze hadden het goed gezien.  
Zal toch het werk op het terrein kunnen slagen,  
dan moet de „home-base", de organisatie die achter  
het werk staat, steeds meer volmaakt worden.

Het resultaat van deze actie was een stijging  
der Missie-inkomsten tot een gezamenlijk bedrag  
van 66.383.863 Lire in 1929. Natuurlijk heeft de  
crisis hier ook een daling doen intreden, maar  
door intensieve propaganda is deze allang weer  
tot staan gebracht en reeds in 1934 bewogen de  
inkomsten zich in stijgende lijn.

In enkele landen uit het enthousiasme voor de  
Missie zich op verschillende wijzen. Ons land be-  
kleedt in de Missie een eenige plaats. Naar ver-  
houding levert de Roomsche Kerk hier 't grootste  
contingent missionarissen. Op 600 Roomschen tellt  
men in ons land één missionaris.

In Duitschland is de Missions-Verkehr-Arbeits-  
gemeinschaft een centrum van Missie-actie. Deze  
stichting beoogt de missionarissen uit te rusten  
met de meest moderne middelen van vervoer.  
Reeds zijn door haar naar alle deelen van de  
wereld, auto's, motorbooten en zelfs vliegtuigen  
gezonden.

Ook een meer religieuze beweging binnen de  
Roomsche Kerk heeft groote gevolgen gehad voor  
de Missie. De z.g.n. liturgische beweging toch, die  
ook in de Protestantische Kerk weerklank vond,  
heeft door de opleving van het liturgisch besef  
niet weinig er toe bijgedragen om den gemeen-  
schapsband binnen de Kerk te versterken en zoo  
naar buiten meer kracht te oefenen. Muziek en  
litteratuur, de kunst in het algemeen doen dienst  
om de massa te brengen onder de bekoring der  
Roomsche Kerk. Dit werkt door zelfs op de Missie-  
velden.

Met dit doel zijn de laatste jaren in de meest  
uiteenliggende deelen der wereld de groote Eucha-  
ristische Congressen gehouden, de laatste in de  
Congo en op de Philippijnen. De overweldigende  
massaregie, de pracht en praal daar vertoond,  
hebben hun uitwerking niet gemist op de inheem-  
sche bevolking.

Zoo wordt over heel de wereld stelselmatig de  
Missie-actie krachtig gesteund. Elke gelegenheid  
wordt aangegrepen om op grootsche wijze het  
Missie-werk onder de aandacht van de geloovigen  
te brengen. Zoo werd het vierde Eeuwfeest van de  
stichting der Jezuïeten-orde 15 Aug. 1934 een groot  
Missie-feest. Met trots wees men er op, dat de  
orde oorspronkelijk slechts door zeven man ge-  
sticht, nu meer dan drie duizend missionarissen  
overal in de wereld in het Missie-werk had staan.

Geweldig grootsch was ook de bijna vorstelijke

begravenis van het stoffelijk overschot van den  
Missie-pater Damien, die in 1889 op de Hawaii-  
eilanden stierf. Over den Brusselschen radio-zender  
werd een reportage gegeven van de bijzetting in  
België, die een verheerlijking was van het Room-  
sche Missie-werk en van de helden, die in dat werk  
gevallen waren.

Zoo weet Rome al de geloovigen te betrekken  
in haar wereldomvattend Missie-werk. Wereldom-  
vattend is het. Een blik op de kaart is voldoende  
om dat te zien. Daar waar beslissingen worden  
voorbereid, die in de toekomst het lot van de  
volkeren zullen beheerschen, legt Rome het volle  
gewicht van haar numerieke overmacht in de  
schaal.

Dat hierbij een zekere politiek meesprekt, daar-  
van hebben we nog onlangs een sterk staaltje ge-  
zien bij de Italiaansche usurpatie van Abessynië.  
Toen geen interventie van den Paus, zelfs geen  
protest, hoewel uit meer dan één Roomschen kring  
daarop is aangedrongen. Ja, de Paus heeft den be-  
staanden toestand gewettigd. Zijn brief aan den  
Koning van Italië en Keizer van Abessynië laat  
geen twijfel meer mogelijk. Heel dit avontuur en  
vooral de afloop ervan is den Paus zeer gelegen  
gekomen.

Rome wist, dat een verovering van Abessynië  
door Mussolini heel dat land onder zeggenschap  
der Kerk zou brengen. Daarom zweeg de Paus.  
Reeds is de eerste groep missionarissen van het  
heilige Hart in October 1936 naar Abessynië ver-  
trokken. Het is nog maar de voorhoede van een  
groot leger, dat zal volgen.

Abessynië ligt dus open voor Rome. Ook op  
andere punten in Afrika heeft de Missie haar  
actie ingezet. Vooral in Centraal-Afrika is „het Mis-  
sie-werk een triomf", zoo schrijft een der groote  
Missiebladen. In Ruanda klom het getal der ge-  
doopten in één jaar van 97.959 tot 142.549. In die  
streken beleefde de Roomsche Kerk een bloei als  
nergens anders op de wereld.

Ook in Zuid-Afrika wordt Rome's macht sterk.  
In Johannesburg heeft de Missie haar centrum.  
Vandaaruit worden in dit land van de groote  
mogelijkheden „de belangen van het geloof ver-  
dedigd".

In Oost-Afrika werkt de Missie op twee fronten,  
tegen den geweldige oprindenden Islam en tegen  
het Protestantisme. Het rijkste oogstveld voor de  
Missie is hier Kamerun, waar nu 400.000 Room-  
schen wonen. De Missie overvleugelt hier de Pro-  
testantsche zending reeds met een drievoudige  
meerderheid. De Bazeler-zending staat hier in het  
vuur tegen een geweldige overmacht van Room-  
sche arbeiders.

Over geheel Centraal-Afrika zijn de massa's in  
beweging en zoeken voor de cultuur-revolutie, die  
over hen kwam, toevlucht meer bij Rome dan bij  
de Protestantische Zending.

Niet het minst is het groote aanpassingsver-  
mogen, dat Rome kenmerkt, hier oorzaak van deze  
aantrekkingskracht. Op meer dan één terrein vinden  
we daarvan de sterk sprekende bewijzen. Het nieuw-  
ste hooren we juist uit Japan, waar de Missie haar  
houding had te bepalen tegenover den Shinto-  
dienst, den godsdienst van den staat. Ze heeft  
hier getracht een onderscheiding te maken tus-  
schen de publieke plechtigheden van den staat en  
den eigenlijken Shinto-dienst. Roomsche Japanners  
mogen wel deelnemen aan de eerste, daar deze  
alleen maar een patriottisch karakter zouden  
dragen.

Maar wie weet, dat de Shinto-dienst juist het  
allernieuwste verband legt tusschen nationalisme  
en godsdienst, tusschen geloof en vaderlandsliefde,  
ziet Rome hier een buiging maken voor het Ja-  
pansche nationalisme, waar de Protestantische Zen-  
ding niet mee kan.

Hierachter en achter zoovele andere soortgelijke  
gevallen ligt het fundamentele verschil tusschen  
Roomsche en Protestantische Zending ten opzichte  
van de beschouwing van den „natuurlijken"  
mensch, en, nauw daarmee samenhangend, van de  
bekeering. Het onderscheid is zoo groot als de  
afstand tusschen het supra-naturele en het ethi-  
sche standpunt ten aanzien van de verhouding  
kerk en wereld.

Intusschen heeft Rome door haar standpunt en  
praktijk een grooten voorsprong op de Protestant-  
sche Zending. Want zij komt zoo de volkmassa's  
het meest in het geveel en legt beslag op hen.  
Zoo in Japan, in China, zoo in Afrika, waar  
de Roomsche Missie nu werkt met tienmaal meer  
arbeiders dan de Protestantische Zending.

Daar vooral willen ze gaan oogsten, waar na  
jaren van strijd en harden pioniersarbeid de Zen-  
ding de eerste vruchten ziet rijpen.

In een volgend artikel willen we iets zien van  
den opbouw der inheemsche Roomsche kerken  
en van de wetenschappelijke fundeering van heel  
het Missie-werk.

Z.

J. v. d. L.

### MUZIKALE KRONIEK.

Lichte ongesteldheid van den heer Jan Zwart ver-  
hinderde hem het vervolg op zijn artikel voor deze  
week gereed te maken.